

Psalm 103

Welkom

Goedemorgen beste mensen, wat een kerst hebben we weer achter de rug. Bijzondere nachtdiensten rond het woord dat mens werd, en een feestelijk en hartverwarmend Open Huis waar die mens centraal stond. Gister werd alles met een zelfde hartverwarmende inzet weer opgeruimd, zodat we vandaag dat menselijke van ons wat nader kunnen overwegen in het licht van Gods aangezicht. Tegelijk vertelt de kalender ons dat het jaar ten einde loopt. Dat is aanleiding tot terugblik en bespiegeling. Misschien ook wel van nieuwe plannen en oude verlangens. De bezinnende psalmdienst van vandaag past daar hopelijk goed bij.

In de veelheid van gebeurtenissen van dit jaargetijde valt onze blik vanochtend op onszelf. Mensjes. Een bundel botten, omhuld door vlees, met een hart dat klopt en kan stoppen. Tijdelijke bewoners van deze planeet. Maar in die tijd kunnen we een bron zijn van hartelijkheid of creativiteit, zo bijzonder/waardevol, dat we het soms niet kunnen bevatten en dan over een wonder spreken, of zomaar Dank Je Wel zeggen. Dat is wat Psalm 103 ook doet. Die staat hier vanochtend centraal. We zullen deze psalm diverse keren horen en we zullen hem zelfs gedanst zien. Want psalmen zijn om mee te leven, en steeds weer te proeven. Hartelijk welkom Mathilda en Michael van de Dans!kerk, wat spannend dat jullie ons op een nieuwe manier willen helpen om deze psalm te verstaan.

Afgelopen week was ik in het Stedelijk Museum, voor Marlène Dumas - maar daarover een andere keer - en zag daar weer eens dat imposante diepblauwe schilderij, Cathedra, van Barnett Newman. Een doek zo blauw dat je er bijna in verzuipt. Ik voelde me een mensje, in een hele grote ruimte. Bijna verloren, en toch op twee benen staand. Die mogelijke ervaring vermoedde de schilder en daarom bracht hij twee witte lijnen in het doek aan, als een soort houvast. Het mooie is dat dat houvast voor hem tegelijk een verwijzing naar het goddelijk licht is. Een lijn dus die helpt niet verloren te gaan in de oneindige ruimte, terwijl je juist door die witte onderbreking van het blauw de oneindigheid ervan nog beter ontdekt.

Dat zijn ook de ingrediënten van Psalm 103: eindigheid naast oneindigheid, mens naast God, tekort naast overlopende liefde, en als houvast het Woord, tien woorden. De psalmist schilderde zijn eigen Cathedra met taal. En zegt 'dank'.

Overweging I

Wat heeft iemand ervaren dat hij dit opschrijft? Zo'n lofzang op de Levende! Psalm 103 is een opsomming van weldaden die de psalmist kennelijk heeft ervaren. Het gaat over helen, bevrijden, vergeven, groeien, omhullen, meeleven en nog meer. De auteur moet zich door en door geliefd hebben gevoeld en geheel en al in Gods ruimte levend, om zo te kunnen zingen over alle warmte en leiding die hij ervaart. Hij voelt zich gezegend en zegent daarom op zijn beurt de Levende. 'Ziel in mij, zeg: de Levende is een zegen.'

Nu zijn wij hier al niet zo'n jubelgemeente. Alleluja, dank en lof liggen niet vooraan op de tong, al weet niemand van elkaar hoe de dag 's avonds wordt afgesloten. Maar misschien is de dankbare en zegenende toon van Psalm 103 ook wel een beetje te hoog aan het einde van het jaar. Niet iedereen zal op een glorieus jaar terugkijken. Het kan zijn dat het voor u een moeilijk jaar was, met een nare diagnose of ingrijpend verlies. Misschien waren er door fysieke pijn of gemis veel te veel en veel te lange dagen dit jaar voor u. Crisis en narigheid in de wereld kunnen heel dichtbij zijn gekomen en je somber hebben gemaakt. Of er zijn andere redenen om niet zo makkelijk met de Psalmist te kunnen zeggen 'ziel in mij, de Levende is een zegen, vergeet nooit al wat hij voor je deed'. Heeft die psalmist dan alleen voorspoed en geluk ervaren? Dat lijkt me sterk. Hij schrijft ook over de eindigheid van de mens, en over alle fouten en dwalingen. Dus het zal niet alleen rozegeur en maneschijn geweest zijn voor hem. Integendeel, wie de mens als een mensje, een bloem in het veld beschrijft ('de wind waait en ze zijn weg'), heeft wat meegemaakt van de broosheid van het menselijk leven. Zo tijdelijk als we zijn, zo overgeleverd aan omstandigheden en het lot. En toch is er dank en vertrouwen.

Hoe word je dankbaar bij zoveel tegenslag, hoe blijf je dankbaar ondanks tekort en gemis? In de joodse levenskunst begeleidt dankzegging de dagelijkse dingen die gedaan worden. Een vrome jood moet volgens de traditie iedere dag minstens 100 keer beracha zeggen: danken door de Levende te zegenen. Danken, zegenen, lofprijzen zijn daar nagenoeg hetzelfde. Gezegend de Levende voor dit brood, voor deze ontmoeting, voor de dag, voor mijn gezondheid, voor deze aankomst en ga zo maar door. Kun je je voorstellen dat zoveel dank op enig moment niet meer uitgesproken hoeft te worden maar

deel wordt van je levenshouding? Zo ontstaan denk ik tevreden mensen, positieve mensen die in alle omstandigheden wel ergens een lichtpuntje weten te ontwaren. Het is dus niet zoals we geneigd zijn te denken, dat je gaat danken omdat je geluk hebt ervaren, maar juist andersom: wie dankbaar in het leven durft te staan - ogen en hart open voor schoonheid en troost en noem maar op – ervaart geluk.

Je moet het maar durven, dankbaar in het leven staan. Wat er ook gebeurt. Kome wat komt. De bron van deze levenshouding ligt voor de psalmist in zijn geloof. Hij kent de Levende als de bodem van zijn bestaan. Wat er ook gebeurt, daardoor is er altijd dragende grond. Zelfs de menselijke ervaring van tijdelijkheid en tekortschieten wordt draaglijk in het licht van zijn relatie met de Levende. Leven in Gods ruimte, of in de woorden van het openingslied van daarnet *cirkel en kern van mijn leven*, biedt uitzicht. Steeds weer.

Overweging II

Of ik nog vleugels krijg / zal zijn aan u. Zo vertolkt de dichter Lloyd Haft zijn ervaring tegenover de hoogten en diepten van het menselijk bestaan. Door alle onmacht en onvolkomenheden die hij bij zichzelf en de mensen ziet, voelt hij zich klein. Zoals mij gebeurde tegenover dat grote blauwe doek van Barnett Newman. Zoals een ander dat ervaren kan bij het openslaan van de krant, beseffend wat je fout hebt gedaan, of starend naar een sterrenhemel in een donkere nacht. Die menselijke maat, die nietige vergankelijkheid brengen de dichter ertoe om op te zien. Het is zelfs voorwaarde: *wil ik naar u opzien / moet ik laag, hier zijn.* Juist door zich zo'n mensje te weten, krijgt hij een vermoeden van iets groters, van u. Hij gebruikt het woordje God niet. Alleen u, met een kleine letter. Alleen een ander, een mysterie dat zijn leven omvat. Aan die onuitsprekelijke naam is het om te bezien of hij nog vleugels krijgt. Zichzelf kan overstijgen. Opgaan naar die u, in die u.

Het enige dat de dichter heeft is het woord. Ja natuurlijk, zal de argeloze lezer zeggen, wat is een dichter zonder woorden. Maar deze dichter weet van een woord dat niemand hier hoort. Het woord. Het woord dat in den beginne was, zoals met Kerst klonk toen uit het Johannesevangelie werd gelezen. Het woord dat leven is, en aanduiding is voor het goddelijk woord dat in Jezus gestalte kreeg en onder de mensen kwam wonen.

Dat woord, dat 'niemand hier werkelijk lijkt te horen', het is een lamp op ons pad. Het is wat binnen onze mogelijkheden ligt om stand te kunnen houden in de onpeilbare afgronden van dit bestaan. Dat woord is zijn houvast. Ons houvast. Het woord dat hoog gehouden moet worden, vormt misschien wel de brug tussen de dichter en u. Dit woord zou voor de dichter wel eens het antwoord kunnen zijn op de onuitgesproken vraag hoe mens te zijn op aarde.

Deze compacte vertolking van Psalm 103 is een lofzang op U. Een afhankelijkheidsverklaring, een aanhankelijkheidsverklaring. Het is toevertrouwen en overgave. Ik ben eigenlijk zelfs ontoereikend om u te prijzen. Meer dan een mond heb ik nodig, om u te prijzen. Misschien dan mijn hele lichaam? Mijn ziel en zaligheid? Mijn leven? Heeft die u dat dan nodig, dat ik lofzing, prijs, zegen? Doet mijn danklied ertoe? Meer dan dat het mijzelf positief in het leven zet? Ik denk het wel. We onderstrepen een relatie, een verbond. Verklaren ons daarbij bondgenoten in de strijd tegen de duisternis. Het werk van zijn handen is in onze handen gelegd, als mensen met een vrije wil en eigen verantwoordelijkheid om te kiezen tussen goed en kwaad. Als mensjes kunnen we daarin groot zijn. Daarom, ziel in mij, zeg, de Levende is een zegen.

Mirjam Wolthuis

Rond Psalm 103:

in vertaling van Gerard Swüste,
als lied van Huub Oosterhuis,
als gedicht van Lloyd Haft
en gedanst door Mathilda van Ameijde en Michael Verheijen van de Dans!kerk

Psalm 103 vertaling Gerard Swüste

1. - van David
- Ziel in mij, zeg: de Levende is een zegen,
uit de grond van mijn hart: zijn naam is heilig!
2. Ziel in mij, zeg: de Levende is een zegen,
vergeet nooit wat hij voor je deed:
3. die je al je fouten vergeeft,
die alles wat ziek in je is, heelt,
4. die je leven bevrijdt uit het graf,
die je omkranst met goedheid en mededogen,
5. die je volop laat groeien in geluk,
zodat je weer jong en sterk wordt als een adelaar!
6. De Levende doet wat rechtvaardig is,
doet recht aan alle onderdrukten;
7. Mozes leerde hij zijn weg,
de kinderen van Israël wat hij vermag:
8. de Levende leeft met je mee, is zorgzaam,
geduldig en rijk aan goedheid,
9. hij blijft je niet achtervolgen met verwijten,
draagt je niet eeuwig van alles na.
10. Hij is met ons bezig en laat zich niet leiden
door onze zonden, niet door onze fouten.
11. Zo hoog als de hemel staat boven de aarde,
zo ver reikt zijn goedheid voor hen die ontzag hebben;
12. zo ver als het oosten van het westen verwijderd is,
zo ver neemt hij afstand van onze misstappen.
13. Zoals een vader begaan is met zijn kinderen,
zo is de Levende begaan met wie ontzag heeft.
14. Want hij weet waarvan we gemaakt zijn,
is er zich van bewust dat we stof zijn.
15. Een mensje - zijn dagen als gras,
als bloemen in het veld; nu staan ze in bloei,
16. waait de wind, weg zijn ze
zonder een spoor achter te laten.
17. Maar de goedheid van de Levende is altijd geweest en zal altijd zijn
voor wie ontzag hebben; zijn gerechtigheid voor de kinderen van de kinderen;
18. voor hen, die het verbond bewaren,
die zijn aanwijzingen in gedachten houden en er naar handelen.
19. De Levende heeft zijn zetel geplaatst in de hemel,
hij heerst als een koning over alles.
20. Zeg: de Levende is een zegen, jullie die over hem verhalen,
- sterke mensen, die doen wat hij zegt -
die luisteren naar de roep van zijn woord!
21. Zeg: de Levende is een zegen, jullie allemaal,
die hem dienen, doen wat hij goed vindt!
22. Zeg: de Levende is een zegen, al wat hij deed,
op alle plaatsen van zijn rijk.
Ziel in mij, zeg: de Levende is een zegen.

Psalm 103 volgens Lloyd Haft

Meer dan een mond heb ik nodig
om u te prijzen:
al mijn ongerechtigheden,
al mijn woorden breng ik mee,
mee op het graf af.
En of ik daar nog vleugels krijg
zal zijn aan u.
Wil ik naar u opzien
moet ik laag, hier zijn.
In de diepte gezonken zie ik pas,
diep gezonken, houd ik hoog het woord
dat niemand hier hoort,
zoals een wilde bloesem
die uit de drek moet komen
om te eindigen in wind.